

MBUMBANO YA DZITSHAKA DZA LIFHASI LOṲṲHE

Mbofho ya zwa Pfanelo dza Vhathu LṲfhasi LṲṲhe

Mbofho ya zwa Pfanelo dza Vhathu LṲfhasi LṲṲhe

Mbumbano ya Dzitshaka dza LṲfhasi LṲṲhe

Muhasho wa zwa Nyandadamafhungo a Tshitshavha

Mafhungo a u rangela

Nga ḷa 10 Nyendavhusiku nga ṇwaha wa 1948, Buthanonyangaredzi ḷa Mbumbano ya Dzitshaka dza LṲfhasi LṲṲhe ḷo ṭanganedza na u ḍivhadza Mbofho ya zwa Pfanelo dza Vhathu LṲfhasi LṲṲhe, mafhungo nga vhuḍalo o bveledzwa kha masiaṭari a tevhelaho.

Nga murahu ha vhukando uhu he ha tou vha ha ḍivhazwakale, Buthanonyangaredzi ḷo ita khuwelelo kha mashango oṲhe ane a vha miraḍo uri a anḍadze Mbofho ya zwa Pfanelo dza Vhathu na “u vhona uri i phaḍaladzwe, i ṭaniwe i vhalwe na u ṭalutshedzwa zwikoloni na kha zwiṇwe zwiimiswa zwa pfunzo. Hu si na khethululo nga zwa kuvhusele kwa shango”.

Mbavhalelo ya u fusha pfanelo dza vhathu i tou vha mbiluni ya dzangano ḷa Mbumbano ya Dzitshaka. I khou lavhelela uri milioni ya vhathu i vhe na vhutshilo hune ha vha na mbofholowo, tsireledzo na ndaka. Mbofho ya zwa Pfanelo dza Vhathu LṲfhasi LṲṲhe ndi ya ndeme musalauno na izwo kale nga tshifhinga tshe ya tiwa ngatsho. Ndi a fulufhela vha ḍo ita uri i vhe tshipiḍa tsha vhutshilo havho.

[Ban Ki-moon’s signature]

Ban Ki-moon

Muṇwaleli-pharaphara

Vhathu vhoṲhe vha bebwa vhe na pfanelo dzine dza eḍana dzine vha sa tei u dzhielwa nahone vhe na mbofholowo dza ndeme.

Mbumbano ya Dzitshaka dza Lifhasi Lothe yo dinetshedza u dzhiela ntha, u tutuwedza khathihi na u vhulunga pfanelo dza muñwe na muñwe. U dinetshedza uhu hu bva kha Tshata ya Mbumbano ya Dzitshaka Dzothe (United Nations Charter), ine ya ombedzela fulufhelo ya vhathu lifhasi lothe kha mafhungo a pfanelo dza vhathu dza ndeme, khathihi na vhuthu na ndeme ya tshisikwa tshi ne tsha vha muthu.

Mbofho ya zwa Pfanelo dza Vhathu Lifhasi Lothe kha Mbumbano ya Dzitshaka yo amba nga ndila dzine dza vha khagala, nahone dzo leluwaho nga ha uri pfanelo dza muñwe na muñwe dzi a edana.

Pfanelo idzi ndi dzavho.

Ndi pfanelo dzavho,

Kha vha dzi divhe.

Kha vha thuse nga u bvedza na uri dzi vha thuse vhone vhane khathihi na muthu wothe sa shaka lavho.

Mbofho ya zwa Pfanelo dza Vhuthu Lifhasi Lothe

Mvulatswinga

Sa izwo u divhea ha u dzhiela ntha lwa mvele ya tshirunzi tsha muthu na ndingano na pfanelo dza vhathu vhothe zwi murango wa mbofholowo, vhulamukanyi na mulalo lifhasini,

Sa izwo u dzhielwa fhasi na u tsikeledzwa ha pfanelo dza vhathu ho bvedza zwiito zwa vhuveveru vhu fhandulaho luvalo lwa muthu, na u da ha shango line khalo vhathu vha do diphina nga mbofholowo ya u amba na u tenda kha zwine vha funa, na u vhofholowa kha nyofho na zwo dzhiiwa sa dzangalelo lihulwane la vhathu zwavho,

Sa izwo zwi zwa ndeme, arali muthu a sa do kombetshedzwa nga u shaya inwe ndila, u vutshela vhutambudzi na vhutsikeledzi, uri pfanelo dza vhuthu dzi tsireledzwe nga u shumisa mulayo,

Sa izwo zwi zwa ndeme u tutuwedza mvelaphanda ya vhukonani havhuḁi vhukati ha dzitshaka,

Sa izwo vhathu vha Mbumbano ya Dzitshaka vho khwaḁisedza kha Tshata lutendo lwavho kha pfanelo dza vhathu dza ndeme, kha tshirunzi na ndeme ya vuvha ha muthu na kha ndingano ya pfanelo dza vhanna na vhafumakadzi na uri vho diimisela u

tuṭuwedza mvelaphanda ya zwa matshilisano na tshiimo tsha khwine tsha vhutshilo kha mbofholowo khulwane,

Sa izwo Mashango ane a vha Mirado o divhofha u swikelela u bveledza tuṭuwedzo ya ṭhonifho na u tevhedzwa ha pfanelo dza vhathu na mbofholowo dza vhuṭhogwa a tshi shumisana na Dzangano la Mbumbano ya Dzitshaka,

Sa izwo u pfesewa ha pfanelo idzi na mbofholowo zwi zwa ndeme khulwane kha uri mbofho iyi i bveledzwe nga vhuḁalo,

Zwino, Zworalo,

Buthanonyangaredzi la Mbumbano ya Lifhasi Loṭhe

li khou rwela tari **Mbofho ya zwa Pfanelo dza Vhathu Lifhasi Loṭhe**

sa tshone tshikalo tshine tsha nga shumiswa nga nnyi na nnyi tshine tsha tea u swikelelwa nga vhathu vhoṭhe na tshaka dzoṭhe, kha u vhona uri muthu muṇwe na muṇwe na murado muṇwe na muṇwe wa tshitshavha, e na Mbofho iyi ngelekanyoni yawe, u ḁo lusa nga u tou funza na u shumisa pfunzo u bveledza phanda ṭhonifho ya pfanelo idzi na mbofholowo a tshi shumisa maga o bvelaho phanda, kha vhuimo ha lushaka na ha tshaka dzo fhambanaho, u vhona uri izwi zwi dzhielwa nṭha na u tevhedzwa vhukati ha vhathu vha Mashango ane a vha Mirado na vhathu vhane vha vha kha vhupo vhu re fhasi ha ndaulo ya mashango ayo.

Tshiteṇwa 1

Vhathu vhoṭhe vha bebwa vhe na mbofholowo nahone vha tshi lingana siani la tshirunzi na pfanelo. Vhathu vhoṭhe vho newa mihumbulo na mvalo ngauralo vha tea u konou farana sa vhathu vhatihi.

Tshiteṇwa 2

Muthu muṇwe na muṇwe u na pfanelo na mbofholowo dzo bulwaho kha Mbofho uyu, hu si na u khethululwa hufhio sa kha murafho, muvhala, mbeu, luambo, vhurereli, polotiki kana muhumbulo muṇwe-vho, vhubvo ha tshitshavha kana u tshilisana, ndaka, mabebo kana tshiimo tshiṇwe-vho. Nga nṭha ha izwi, a hu na khethululo ine ya ḁo itelwa muthu hu tshi tevhelwa tshiimo tsha zwa polotiki, mulayo kana tshiimo tsha shango kha dzitshakatshaka kana vhupo vhune muthu a bva khaho, hu nga vha hu re na vhuḁilangi, hu ha fulufhelo, hu sa divhusi kana hu re kha vhuimo ho pimiwaho nga vhuḁivhusi.

Tshiteṇwa 3

Muthu muṇwe na muṇwe u na pfanelo ya vhutshilo, mbofholowo na tsireledzo yawe sa muthu.

Tshiteṇwa 4

A hu na muthu ane a ḁo dzheniswa kha zwa vhuphuli kana vhushumeli; zwa vhuphuli na mbambadzo ya dziphuli zwi ḁo iledzwa nga ndila dzoṭhe.

Tshiteṇwa 5

A hu na muthu ane a ɔdo tambudzwa kana u farwa nga ndila ya tshihuhu, i songo teaho muthu kana u farwa kana u tshafwa nga ndila i tsitsaho tshirunzi.

Tshitenwa 6

Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo dza u dzhiwa sa muthu fhethu huñwe na huñwe phanda ha mulayo.

Tshitenwa 7

Vhathu vhothe vha a lingana phanda ha mulayo nahone vho tewa nga tsireledzo ya mulayo i edanaho, hu si na khethululo. Vhathu vhothe vha na pfanelo ya tsireledzo i edanaho kha khethululwo i pfukaho Mbofho uyu na kha tshuhtwedzo inwe na inwe malugana na khethululo yo raloho.

Tshitenwa 8

Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo ya ndamulelo ya khoro dza lushaka dzi re na vhukoni kha vhukando vhu pfukaho pfanelo dze a newa nga ndayotewa kana mulayo.

Tshitenwa 9

A hu na muthu ane a ɔdo farwa, u valelwa kana u shakuliswa hu si na tshiitisi.

Tshitenwa 10

Muthu muñwe na muñwe o fanelwa, nga u edana ho fhelelaho, u thetsheswa lwo teaho nga dzulo la nnyi na nnyi na hone lo diimisaho nga lothe li sa dzihho sia, musi hu tshi khou tiwa pfanelo dzawe na mbofho dzawe na mulandu muñwe na muñwe wa vhugevhenga une a hweswa.

Tshitenwa 11

(1) Muthu muñwe na muñwe o hweswaho mulandu wa vhugevhenga u na pfanelo ya u dzhiwa a si na mulandu u swika zwenezwo o no wanwa mulandu zwi tshi ya nga mulayo tsengoni ya tshitshavha, he a wana tshoɔa dzothe dza u dipilela malugana na mulandu wonoyo.

(2) A hu na muthu ane a ɔdo wanwa mulandu nga nthani ha nyito kana u sa ita nyito, zwe zwa vha zwi si mulandu nga fhasi ha mulayo wa lushaka kana wa dzitshakhatshaka nga tshifhinga tshe mulandu wa itea ngatsho. Ha ngo tewa na u latiswa lwo kalulaho u fhirisa ndatso ye ya vha yo tiwa nga tshifhinga tshe mulandu wa itea ngatsho.

Tshitenwa 12

A hu na muthu ane a ɔdo dzhenelelwa kha zwa ene muñe, muṭa wawe, haya kana vhudavhidzani, kana u tshaselwa ha thompho na tshirunzi tshawe, zwo sokou itwa kana hu si na tshiitisi tshi no pfesesea. Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo ya tsireledzo ya mulayo malugana na u dzhenelelwa honoho kana u tshaselwa.

Tshitenwa 13

(1) Muthu muṇwe na muṇwe u na pfanelo ya mbofholowo ya u tshimbila na vhudzulapo nga ngomu mikanoni ya shango ḽiṇwe na ḽiṇwe.

(2) Muthu muṇwe na muṇwe u na pfanelo ya u bva shangoni ḽiṇwe na ḽiṇwe, ho katelwa na ḽawe, na u humela kha shango ḽawe.

Tshiteṇwa 14

(1) Muthu muṇwe na muṇwe u na pfanelo ya u ṭoda na u ḽiphina nga pfanelo dza vhafhalali kha maṇwe mashango malugana na u tsireledzwa kha u tovholwa.

(2) Pfanelo iyi i nga si shumiswe hune u hweswa mulandu ha vha hu si ha vhugevhenga ha politiki, kana zwiito zwi fhambanaho na ndivho na mirando ya Dzangano ḽa Mbumbano ya Dzitshaka.

Tshiteṇwa 15

(1) Muthu muṇwe na muṇwe u na pfanelo ya u vha na lushaka lune a wela khalwo.

(2) A hu na muthu ane a ḽo thivhelwa u vha wa lushaka lune a wela khalwo kana a hanelwa pfanelo ya u shandukisa lushaka lune a wela khalwo.

Tshiteṇwa 16

(1) Vhanna na vhafumakadzi vha miṇwaha yo vhinaho vha na pfanelo ya u dzhena kha zwa mbingano na u vha na muṭa hu si na u thivhelwa nga zwa murafho, lushaka kana vhurereli. Vhoṭhe vha na pfanelo dzi linganaho siani ḽa mbingano, vha kha mbingano na musi i tshi fhela.

(2) Mbingano i ḽo dzhenelwa fhedzi nga vathu vane vha khou malana vho vhofoholowa nahone hu na thendelano yo fhelelaho.

(3) Muṭa ndi tshipiḽa tsha tsiko nahone tsha ndeme kha tshitshavha ngauralo wo tea u tsireledzwa nga tshitshavha na Muvhuso.

Tshiteṇwa 17

(1) Muthu muṇwe na muṇwe u na pfanelo ya u vha na ndaka o ḽiimisa nga eṭhe kana o ṭangana na vhaṇwe.

(2) A hu na muthu ane a ḽo dzhielwa ndaka hu si na tshiitisi tshi no pfesesea.

Tshiteṇwa 18

Muthu muṇwe na muṇwe u na pfanelo ya mbofholowo ya muhumbulo, luvalo na vhurereli; pfanelo heyi i katela mbofholowo ya u shandula vhurereli hawe kana zwine a tenda khazwo, na mbofholowo a eṭhe kana e na vhaṇwe na musi e khagala kana fhethu ho dzumbamaho, u sumbedzisa vhurereli hawe kana zwine a tenda nga u funza, nyito, u rerela na u tevhedza.

Tshiteṇwa 19

Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo ya u vha na mihumbulo yawe na u amba; pfanelo heyi i katela mbofholowo ya u vha na mihumbulo hu si na u dzhenelelwa, na u kona u toda kana u wana mafhungo na u phadladza mafhungo na mihumbulo hu tshi shumiswa nyandadamafhungo hu sa sedzwi mikano.

Tshiteñwa 20

(1) Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo ya mbofholowo ya u kuvhangana nga mulalo na nyandano.

(2) A hu na ane a do kombetshedzwa u vha murado wa nyandano.

Tshiteñwa 21

(1) Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo ya u shela mulenzhe kha muvhuso wa shango lawe, nga ene muñe kana nga vhaimeleli vhe a dikhethela o vhofoholowa.

(2) Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo ya u kona u wana tshumelo ya vhatu i no lingana kha shango lawe.

(3) Lufuno lwa vhatu lu do vha lwone murango wa maandalanga a muvhuso, hezwi zwi do bveledzwa nga khetho dza vhukuma dzine dza do vha hone nga zwifhinga zwo tiwaho, nahone khetho idzi dzi do vha dza vhatu vhothe nga u lingana nahone u khetha hu do vha ha tshidzumbe kana ha shumiswa manwe maga a u khetha nga mbofholowo.

Tshiteñwa 22

Muthu muñwe na muñwe, sa murado wa tshitshavha, u na pfanelo ya u wana tshumelo ya tsireledzo ya zwa u tshilisana, nahone u na pfanelo ya u konou swikelela pfanelo dza ikonomi, u tshilisana na mvelele zwine zwa toda kha tshirunzi tshawe na u bveledza vuvha hawe a tshi tikedzwa nga nungo dza lushaka na tshumisano ya dzitshakatshaka zwi tshi ya nga nzudzanyo na zwiko zwa Muvhuso muñwe na muñwe.

Tshiteñwa 23

(1) Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo ya u shuma, mbofholowo ya u khetha mushumo, nyimele ya mushumo yo teaho nahone i tangedzeaho khathihi na u tsireledzwa kha vhushayamushumo.

(2) Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo, hu si na khethululo, ya u wana malamba ane a lingana na a vhaiwe kha mushumo une wa fana.

(3) Muthu muñwe na muñwe ane a shuma u na pfanelo ya u wana malamba o teaho nahone ane a tangedzea u itela uri ene na muta wawe vha konou tshila vutshilo vhu re na tshirunzi, na u dovha u gadziswa, arali zwo tea, nga dzinwe tsireledzo dza zwa u tshilisana.

(4) Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo ya u vumba kana u vha murado wa madzangano a vhashumi hu u itela tsireledzo ya madzangalelo awe.

Tshiteñwa 24

Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo ya u awela na u dgeda, hu tshi katelwa awara dzo pimiwaho dza u shuma na u awela ho tiwaho hu re na muholo.

Tshiteñwa 25

(1) Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo ya vhuimo ha vhutshilo ho teaho mutakalo na u tshila zwavhuḍi hawe na muṭa wawe, hu tshi katelwa na zwiḽiwa, zwiambaro, vhudzulo na mbavhalelo ya dzilafho na tshumelo dza u tshilisana, khathihi na pfanelo ya tsireledzo musi hu na vhushayamushumo, vhulwadze, vuholefali, vhutshilikadzi, vhualuwa kana inwe nyimele ya vhutshilo ine muthu a sa kone u i langa.

(2) Vhomme na vhana vha tea u wana thuso zwa tshipentshela. Vhana vhoṭhe, hu sa sedzwi uri vho bebwa mbinganoni kana nṇa ha mbingano, vha ḑo wana tsireledzo ya zwa u tshilisana i no fana na ya vhañwe.

Tshiteñwa 26

(1) Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo ya pfunzo. Pfunzo i ḑo ṇekedzwa hu si na mbadelo kha mirole ya fhasi kana ya u ranga ine ya vha ya vhuṭhogwa. Pfunzo ya mirole ya fhasi i ḑo vha khombe-khombe. Pfunzo ya zwa thekhikhala na zwa phurofesheni i ḑo itwa uri i wanale na pfunzo dza nṭha dzi ḑo swikelelea nga nḽila i linganaho ho sedzwa vhukoni.

(2) Pfunzo i ḑo vha i livhiswaho kha u bveledzisa vhuvha ha muthu woṭhe na u khwaṭhisedza ṭhonifho ya pfanelo dza vhuthu na mbofholowo dza ndeme. I ḑo ṭuṭuwedza u pfesesa, u konḑelelana na vhukonani vhukati ha dzitshaka, mirafho kana zwigwada zwa vhurereli, nahone i ḑo bvisela phanḑa mishumo ya Dzangano ḽa Mbumbano ya Dzitshaka ya u itela uri hu vhe na mulalo.

(3) Vhabebi vha na pfanelothangwa ya u nanga pfunzo ine ya ḑo ṇekedzwa vhana vhavho.

Tshiteñwa 27

(1) Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo ya u shela mulenzhe kha kutshilele kwa mvelele ya tshitshavha o vhofoholowa, u ḑiphina nga vhutsila na u vha na mukovhe kha zwa mveledziso ya saintsii na mbuelo yazwo.

(2) Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo ya tsireledzo kha mikhwa na dzangalelo ḽa ndaka zwi bvaho kha zwibveledzwa zwa saintsii, manwalo kana vhutsila zwine a vha muñwali wazwo.

Tshiteñwa 28

Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo ya nzudzanyo ya u tshilisana na ya zwa mashango a dzitshakatshaka zwine pfanelo na mbofholowo zwo sumbedzwaho kha uyu mulevho zwi nga bveledzwa nga vhuḑalo.

Tshiteñwa 29

(1) Muthu muṇwe na muṇwe u na mishumo kha tshitshavha ine ya ita uri vhuvha hawe vhu kone u bvelela nga vhuḑalo nahone nga mbofholowo.

(2) Musi muthu muṇwe na muṇwe a tshi khou shumisa pfanelo na mbofholowo dzawe, u tea u ita izwi a tshi dzhiela nṱha ndango ya mulayo wo itelwaho fhedzi u tsireledza pfanelo na mbofholowo dza vhaṇwe vhathu na u vhona uri hu vhe na u dzhielwa nṱha ha mikhwa ya kutshilele, vhudziki na kutshilele kwavhuḑi kwo teaho tshitshavha tsha demokirasi

(3) Pfanelo na mbofholowo idzi a dzi tei u shumiswa nga nḑila yo fhambanaho na ndivho na mirando ya Dzangano la Mbumbano ya Dzitshaka

Tshiteṇwa 30

A hu na na tshithihi tshi re kha Mbofho iyi tshine tsha nga dzhiiwa tshi tshi amba pfanelo inwe na inwe ine i nga shumiswa kha zwiṇwe na zwiṇwe kana u ita inwe nyito yo livhiswaho kha u thutha inwe na inwe ya pfanelo na mbofholowo zwo bulwaho afha malugana na Muvhuso, tshigwada kana muthu.

Maṇwalwa aya o bveledzwa nga vha Muhasho wa zwa Nyanḑadzamafhungo a Tshitshavha wa Mbumbano ya Dzitshaka. DPI/876/Rev3-07 – 07-30950-Shundunthule-2007.40M